

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ІНТЕРНЬОЗ
У К Р А Ї Н А

РАДА
НАСТУПНЕ ПОКОЛІННЯ

ДОВІДКА

**Міжнародний досвід:
парламентські бюджетні офіси**

2024, Київ

Ця публікація стала можливою завдяки щедрій підтримці американського народу через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Зміст публікації не обов'язково відображає погляди USAID чи уряду Сполучених Штатів. Публікація здійснена в межах Програми USAID «РАДА: наступне покоління», яка є п'ятирічною ініціативою (2021-2026), що впроваджується ГО «Інтерньюз-Україна».

ДЕТАЛЬНІШЕ ПРО ПРОГРАМУ

Матеріали Програми

Facebook Програми

ЗМІСТ

РЕЗЮМЕ	2
АНАЛІЗ ОКРЕМИХ ЮРИСДИКЦІЙ	4
1. КАНАДА	4
2. США (КОНГРЕС)	5
3. ІТАЛІЯ	7
4. ГРЕЦІЯ	9
5. ГРУЗІЯ	10
6. АВСТРІЯ	14
7. АВСТРАЛІЯ	15

РЕЗЮМЕ

Парламентські бюджетні офіси (ПБО) відіграють важливу роль у наданні незалежного та неупередженого фінансового аналізу для підтримки прийняття рішень у парламенті. Їхнє місце в структурі органів державної влади, склад і функції значно різняться в різних країнах.

Щодо місця ПБО серед інших органів, існує три основні підходи: ПБО можуть бути незалежними органами, ПБО можуть частиною апарату парламенту, а також ПБО можуть бути включені в склад вищого аудиторського органу (на кшталт Рахункової палати в Україні).

Незалежні органи діють автономно, вільні від впливу уряду і підпорядковуються безпосередньо парламенту. Прикладом країни із такою моделлю є Італія. В Італії парламентський бюджетний офіс є незалежним органом, створеним для забезпечення прозорості та надійності державних фінансів. Італійським ПБО керує рада, що складається переважно із визнаних науковців, котрі призначаються парламентом.

З іншого боку, деякі ПБО безпосередньо інтегровані в апарат парламенту. Ці офіси функціонують як підрозділи в рамках парламентської структури, але все ж зберігають певну ступінь незалежності. Приклади такого підходу включають Австрію, Канаду, Грузію та Литву. В Австрії бюджетний офіс є частиною департаменту юридичних, законодавчих і дослідницьких послуг у парламентській адміністрації, пропонуючи неупереджені аналізи для підтримки бюджетного комітету. Аналогічно бюджетний офіс парламенту Грузії покликаний зміцнити незалежний парламентський нагляд за державними фінансами. Бюджетний офіс Литви, хоча і є частиною парламентської системи, свої функції бюджетного аналізу та прогнозування здійснює незалежно. Ще більший ступінь незалежності має канадський Офіс парламентського бюджетного офіцера – він має операційну незалежність в рамках парламенту. Більш того, незалежність бюджетних офісів у США та Канаді забезпечуються обов'язковим дотриманням принципу безпартійності (non-partisanship).

Водночас, враховуючи особливий статус вищого аудиторського органу в Україні, Рахункової палати, у межах цього дослідження, ми не розглядали юрисдикції, де ПБО включені в склад вищого аудиторського органу (це, зокрема, Франція та Фінляндія).

Склад та розмір ПБО широко варіюється, залежно від юрисдикції. Невеликі офіси, такі як бюджетний офіс Литви з його 11 працівниками, контрастують з більшими органами, такими як Бюджетний офіс Конгресу США (БОК), який налічує близько 270 співробітників, переважно економістів та аналітиків з питань державної політики. Канадський ПБО має близько 40 фахівців, включаючи економістів, фінансових аналітиків, юристів і галузевих експертів, а австралійський ПБО налічує близько 45 осіб, включаючи групу експертів-консультантів. Ці команди зазвичай складаються з досвідчених професіоналів в галузі економіки, фінансів, державної політики та права, що забезпечує можливість здійснення всебічного фінансового аналізу та консультування.

Функції ПБО у різних країнах також відрізняються, але у переважній більшості вони включають бюджетний аналіз, економічне прогнозування, оцінку витрат на політику та моніторинг фінансової стійкості. Наприклад, БОК США надає базові бюджетні прогнози, оцінки витрат на законодавство, довгострокові бюджетні прогнози та аналіз бюджету президента. Італійський ПБО оцінює макроекономічні та фінансові прогнози, контролює дотримання фінансових правил та оцінює довгострокову стійкість державних фінансів. В Греції парламентський бюджетний офіс контролює виконання бюджету, оцінює фінансову політику та регулярно надає звіти парламентським комітетам. Канадський ПБО пропонує незалежний економічний та фінансовий аналіз, оцінює вартість урядових пропозицій та підтримує парламент під час виборів, оцінюючи партійні платформи. Подібним чином австралійський ПБО відповідає на запити парламентарів щодо бюджетних пропозицій, публікує звіти про фінансовий вплив передвиборчих зобов'язань та проводить громадські фінансові дослідження.

Отже, хоча структура та функції ПБО різняться в різних країнах, вони всі мають спільну мету підвищення ефективності та прозорості управління державними фінансами шляхом надання незалежного та об'єктивного фінансового аналізу для парламенту. Наявність такого аналізу сприяє більш реалістичному плануванню політики, тоді як контроль на етапі виконання бюджету призводить до більшої дисципліни, а також до виправлення відхилень від бюджетних цілей.

Водночас оприлюднення аналізів та відкриті публічні дебати створюють режим прозорості та посилюють підзвітність уряду, сприяючи таким чином дотриманню середньострокових цілей. Ці функції є надзвичайно важливими, особливо в країнах, котрі стикаються із фінансовими проблемами та дефіцитом прозорості у фінансовій та бюджетній сферах.

АНАЛІЗ ОКРЕМИХ ЮРИСДИКЦІЙ:

1. КАНАДА

Парламентський експерт з бюджету (Parliamentary Budget Officer) парламенту Канади (посада запроваджена у 2008 році) визначає свою мету як надання незалежної аналітичної підтримки у питаннях економіки та фінансів для парламенту Канади. Основні принципи його діяльності – нейтральність та партійна незалежність.

Строк виконання повноважень парламентським експертом з бюджету – сім років, однак за поданням до парламенту ці повноваження можуть бути припинені достроково. Парламентський експерт з бюджету може бути обраний повторно, однак загальна тривалість перебування на посаді не може перевищувати 14 років. Якщо експерт відсутній (посада вакантна) або тимчасово не виконує своїх обов'язків, може бути призначено тимчасового експерта терміном не більше шести місяців. Парламентський бюджетний експерт має ранг заступника голови департаменту уряду Канади та керує власним офісом, що складається з експертів нижчого рангу. Допоміжний персонал може бути залучено як для виконання трудових функцій, так і надання послуг у межах договорів. Парламентський експерт з питань бюджету може тимчасово залучати до послуг осіб, які володіють технічними чи спеціальними знаннями, необхідними для належного виконання роботи.

Незалежність ПБО в Канаді забезпечується також можливістю самостійно подавати на розгляд парламенту проєкт річного бюджету Офісу. Перед початком кожного фінансового року парламентський експерт з бюджету забезпечує підготовку оцінки сум, які будуть потрібні для оплати зборів і видатків його/її офісу протягом фінансового року. Спікери обох палат розглядають поданий бюджет, а потім він передається в казначейство для подальшого представлення у Палаті громад. Разом із проєктом бюджету експерт подає річний план, що включає декларацію про механізм визначення пріоритетності запитів від депутатів чи комітетів на власні послуги, а також перелік питань щодо економіки та фінансів, які, на думку експерта, будуть пріоритетними для парламенту за рік. За потреби такий план може бути оновлений протягом року. Цей план презентує депутатам спікер (у кожній з палат).

У межах своїх повноважень парламентський експерт з бюджету має право на укладання договорів, угод, меморандумів про взаєморозуміння та співпрацю.

Повноваження. У сесійний період експерт з бюджету надає Сенату та Палаті громад незалежний економічний та фінансовий аналіз, аналізує кошториси уряду та, за запитом, оцінює фінансову вартість будь-якої пропозиції, яка обговорюється в парламенті. У випадку, якщо парламент розпущено, а також за 120 днів до виборів, функції цього експерта змінюються. На запит партій або окремих кандидатів ПБО аналізує вартість та фінансову спроможність передвиборчих програм. Важливо зауважити, що експерт не надає будь-яких

політичних оцінок чи рекомендацій, він оцінює саме фінансову спроможність передвиборчої програми.

Експерт з бюджету опрацьовує звернення і запити депутатів та комітетів щодо фінансування законодавчих ініціатив, а також готує доповідь про фінансовий та економічний стан держави, очолює групу незалежних позапартійних аналітиків власного офісу, і переглядає передвиборчі програми щодо їх фінансової обґрунтованості.

Методологія, яку використовують аналітики офісу, залежить від тем і доступних даних. Щоб гарантувати якість виконаної роботи, методологія описана в кожному звіті, який готує експерт.

Експерт з питань бюджету тісно співпрацює із Головним аудитором. Генеральний аудитор Канади проводить незалежні перевірки операцій федерального уряду, перевіряє методи бухгалтерського обліку та точність фінансових звітів уряду, а також визначає, чи використовувалися державні кошти ефективно та за призначенням. Офіс парламентського експерта з бюджету сприяє прозорості бюджету та надає аналіз для підтримки парламентських дебатів, а Офіс генерального аудитора досліджує, як витрачалися бюджетні кошти та виконувались програми.

Склад Офісу парламентського експерта з питань бюджету. До складу офісу входять спеціалісти, що здійснюють бюджетний аналіз, калькуляцію політичних витрат, фіскальний аналіз, економічний аналіз, адміністративні послуги, комунікації та людські ресурси. Команда наразі складається з близько 40 співробітників, включаючи економістів, фінансових аналітиків, юристів і галузевих фахівців.

Окремі факти. Навіть маючи відповідну компетенцію, експерт не бере участі у підготовці державного бюджету. Він/вона надає парламенту інформацію про бюджет на запити парламентарів або комітетів, а також у вигляді звітів.

Парламентський експерт з питань бюджету Канади має офіційний X (твіттер): @PBO_DPB.

Бюджет офісу складає понад 2,5 млн доларів.

За посиланням можна знайти онлайн-інструмент, розроблений офісом парламентського експерта, який показує, як вплине на дохід громадян зміна податків чи інших фінансових показників.

2. США (КОНГРЕС)

1. НАЗВА БЮДЖЕТНОГО ОФІСУ (ЙОГО АНАЛОГ), ЗАВДАННЯ ТА ФУНКЦІЇ

Бюджетний офіс Конгресу (БОК; Congressional Budget Office) був заснований 1975 року. У своїй роботі БОК керується процедурами, визначеними в Законі Конгресу США «Про бюджет і контроль за вилученням коштів» 1974 року (на підставі якого було створено БОК) або розробленими ним спільно з бюджетними комітетами Палати представників і Сенату та керівництвом Конгресу. БОК є суворо позапартійним, проводить об'єктивний, неупереджений аналіз і наймає працівників виключно на основі професійної компетентності, незважаючи на політичну приналежність. БОК не надає політичних рекомендацій, а кожен звіт та кошторис витрат містить стислий опис методології, що лежить в основі аналізу.

БОК надає Конгресу такі «продукти»:

Базовий (baseline) бюджет та економічні прогнози. Регулярні прогнози, що базуються на чинному законодавстві та охоплюють 10-річний період. У цих звітах порівнюються поточні

та попередні прогнози, містяться економічні прогнози та оцінка альтернативних політик. Публікується щорічно та оновлюється протягом року.

Технічна підтримка. БОК надає попередні оцінки та відповіді на запитання комітетів Конгресу та офісів членів Конгресу щодо бюджету та законодавчих пропозицій. Виконується тисячі разів щороку.

Кошториси витрат та мандатні звіти. БОК оцінює фінансовий вплив майже кожного законопроєкту, схваленого комітетом у повному складі, включаючи вплив на дискреційні та обов'язкові витрати, доходи та будь-які мандати. Щорічно готується близько 1000–1200 оцінок подібних звітів.

Відстеження дій Конгресу, що впливають на бюджет. БОК відстежує дії Конгресу, що впливають на витрати і доходи, щоб забезпечити їх відповідність бюджетним резолюціям.

Довгострокові бюджетні прогнози. БОК розробляє прогнози на наступні 30 років, що показують вплив демографічних тенденцій, економічного розвитку та витрат на охорону здоров'я на федеральний бюджет.

Аналітичні звіти. Детальні звіти про сфери федеральної політики, які часто містять варіанти змін у політиці. Деякі звіти є щорічними, наприклад, звіти про федеральні програми, термін дії яких закінчується, та оборонні плани.

Аналіз президентського бюджету. БОК оцінює вплив президентського бюджету, використовуючи власні методи, що дозволяє Конгресу порівняти пропозиції. Проводиться щорічно навесні, іноді з подальшим аналізом.

Варіанти розподілу бюджету. БОК видає довідкові видання, в яких розглядаються варіанти скорочення бюджетного дефіциту та надаються 10-річні бюджетні наслідки для кожного варіанту.

Щомісячний огляд бюджету. БОК здійснює щомісячний аналіз загальних обсягів федеральних видатків і доходів за попередній місяць та поточний фінансовий рік. Такі огляди публікуються на шостий робочий день кожного місяця.

Свідчення, заяви та відповіді на запитання для протоколу. Представники БОК дають свідчення на слуханнях, роблять заяви та відповідають на запитання Конгресу.

Робочі документи, дані та технічна інформація. Публікація робочих документів, а також детальних даних та технічної інформації про прогнози та аналітичні дослідження БОК підвищує прозорість його роботи.

Презентації, візуалізації даних та інтерактивні інструменти. Візуальний контент презентацій, проведених співробітниками БОК на різні теми, опублікований на веб-сайті громадської організації. Діаграми, візуальні звіти та інфографіки роблять аналітику БОК більш доступною. Також БОК розробляє онлайн-інструменти для моделювання та порівняння бюджетних сценаріїв, засновані на власних оціночних процесах.

2. СТРУКТУРА ТА ПЕРСОНАЛ ОФІСУ

У складі БОК функціонують такі департаменти та відділи:

1. Бюджетного аналізу
2. Фінансового аналізу

3. Аналізу охорони здоров'я
4. Ринку праці, забезпечення доходів та довгострокового аналізу
5. Макроекономічного аналізу
6. Мікроекономічного аналізу
7. Аналізу національної безпеки
8. Податкового аналізу
9. Законодавчих питань
10. Управлінських, ділових та інформаційних послуг
11. Комунікації

До складу керівництва БОК окрім директора входять головний економіст, операційний директор та головний юрисконсульт (наразі операційний директор та головний юрисконсульт – це одна позиція) та директор з досліджень.

Спікер Палати представників та голова Сенату спільно призначають директора БОК після розгляду рекомендацій бюджетних комітетів обох палат. Керівництво та директори департаментів БОК призначаються на чотирирічний термін і можуть бути перепризначені на цю посаду; крім того, директор, термін повноважень якого закінчується, може продовжувати виконувати свої обов'язки доти, доки не буде призначено наступника. Закон про бюджет визначає, що директор БОК обирається незалежно від політичної приналежності. За час свого існування БОК мало 10 директорів та кілька виконуючих обов'язки директорів.

Решта співробітників БОК призначаються директором виключно на основі професійної компетентності, без урахування політичної приналежності. В офісі працює близько 270 співробітників, здебільшого економісти або аналітики з питань державної політики з вищою освітою. В агентстві також працюють юристи, фахівці з інформаційних технологій, редактори та люди з інших галузей знань, які сприяють здійсненню діяльності БОК.

3. ІТАЛІЯ

1. НАЗВА БЮДЖЕТНОГО ОФІСУ (ЙОГО АНАЛОГ), ЗАВДАННЯ ТА ФУНКЦІЇ

Парламентський бюджетний офіс (ufficio parlamentare di bilancio) – це незалежний орган, створений у 2014 році, відповідає за аналіз та оцінку макроекономічних і фіскальних прогнозів уряду, а також за перевірку дотримання національних та європейських фіскальних правил. ПБО сприяє контролю над прозорістю та надійністю державних фінансів з боку парламенту та громадськості. ПБО створений та функціонує з урахуванням напрацювань ОЕСР у сфері бюджетних офісів.

ПБО аналізує, перевіряє та оцінює:

- макроекономічні та фіскальні прогнози і макроекономічний вплив найважливіших законодавчих заходів; зокрема, він перевіряє макроекономічні прогнози уряду, викладені в планових документах;
- розвиток державних фінансів, у тому числі в розрізі підсекторів, та дотримання фіскальних правил;
- активацію та використання низки механізмів, передбачених новою європейською системою фіскальних правил (зокрема, механізму корекції та авторизації у випадку виняткових обставин);
- довгострокову стійкість державних фінансів;
- додаткові економічні та фінансові питання, пов'язані з виконанням вищезазначених обов'язків, з акцентом на поширенні інформації про економіку та державні фінанси.

Разом з тим, у складі адміністрації палати депутатів парламенту Італії функціонує Департамент державного бюджету, відповідальний за технічну оцінку фінансового впливу

законопроектів, проектів законодавчих змін та інших законодавчих текстів, а також аналізує загальні тенденції в публічних фінансах. Зокрема, відповідно до ст. 21 Регламенту служб та персоналу Палати депутатів, Департамент державного бюджету забезпечує:

- a) технічну перевірку кількісної оцінки фінансових наслідків законопроектів, змін та інших нормативно-правових актів;
- b) технічну перевірку даних про фактичну динаміку фінансових наслідків законів, що перебувають на стадії розгляду;
- c) технічну перевірку оцінок, що містяться в основі прогнозів доходів і видатків бюджету та кількісних оцінок тенденцій у потоках державних фінансів;
- d) аналіз і моніторинг основних потоків державних фінансів;
- e) технічну перевірку виконання законів у співпраці з іншими службами та управліннями Генерального секретаріату.

2. СТРУКТУРА ТА ПЕРСОНАЛ ОФІСУ

ПБО управляється генеральним директором, за діяльністю якого наглядає рада, що складається із трьох членів. Генеральний директор координує діяльність ПБО у виконанні вказівок ради та здійснює нагляд за його роботою, надає підтримку раді у виконанні її обов'язків. Зокрема, генеральний директор:

- забезпечує виконання рішень ради;
- здійснює нагляд за адмініструванням та управлінням персоналом ПБО і контролює дотримання трудового законодавства;
- готує бюджет і фінансові звіти та здійснює нагляд за веденням загальних рахунків ПБО;
- керує Офісом генерального директора, який допомагає йому у виконанні його обов'язків.

Генеральному директору підпорядковується три департаменти, а саме:

Департамент макроекономічного аналізу, котрий аналізує та оцінює:

- макроекономічну ситуацію та пов'язані з нею прогнози;
- розрахунок потенційного доходу з метою коригування бюджетного балансу;
- макроекономічний вплив ключових заходів у сфері державних фінансів.

Департамент публічних фінансів, котрий аналізує та оцінює:

- прогнози державних фінансів, у тому числі за підгалуззями, та періодичний моніторинг фактичного виконання протягом року;
- динаміку та стійкість державного боргу;
- дотримання фіскальних правил;
- прозорість бюджетів.

Департамент секторального аналізу, котрий аналізує та оцінює:

- джерела доходів і сектори видатків за економічною та функціональною класифікацією;
- фінансові відносини між рівнями влади;
- середньо- та довгострокову стійкість видаткових програм.

Також у складі ПБО функціонує науковий комітет, члени якого призначаються Правлінням ПБО, складається з осіб з визнаним досвідом і знаннями в галузі національної, європейської або міжнародної економіки та державних фінансів. Їх роль полягає в наданні методологічних рекомендацій для діяльності ПБО.

4. ГРЕЦІЯ

1. НАЗВА БЮДЖЕТНОГО ОФІСУ (ЙОГО АНАЛОГ), ЗАВДАННЯ ТА ФУНКЦІЇ

В Греції функціонує парламентське управління (Офіс) з питань бюджету. Офіс є внутрішнім підрозділом парламенту, розташовується у приміщенні парламенту та безпосередньо підпорядкований голові парламенту. Управління має консультативну роль та забезпечує наукову підтримку голови парламенту, голови Спеціального постійного комітету з питань державного обліку та загального балансу і контролю за виконанням державного бюджету та голови Постійного комітету з економічних питань парламенту, в частині:

- моніторингу виконання державного бюджету та розміщення на веб-сайті парламенту Греції регулярних квартальних та річних звітів, що подаються вищезазначеним комісіям парламенту;
- моніторингу реалізації фіскальної політики та реформ, прийнятих грецьким парламентом і подання звітів до вищезазначених комітетів щодо будь-яких розбіжностей;
- збору інформації, пов'язаної з державним бюджетом, аналізу та оцінки його елементів, прогнозів державних доходів і видатків, а також стабільності довгострокових показників бюджету.

Офіс готує та подає згаданим комітетам звіти про дотримання фіскальних цілей, встановлених у Рамкових програмах середньострокової фіскальної стратегії, фіскальні макроекономічні оцінки, здійснює загальну гармонізацію фіскальної політики генерального уряду з принципами та процедурами закону про «Фіскальний менеджмент та відповідальність». Ці звіти розміщені на веб-сайті парламенту Греції та представлені на розгляд Постійного комітету державного звіту і загального балансу та контролю за виконанням державного бюджету.

Офіс також готує звіти щодо проекту Закону про державний бюджет, які подає голові парламенту та згаданим раніше комітетам, принаймні за два дні до їх першого відповідного засідання. За запитом голови Спеціального постійного комітету з питань державного обліку та загального балансу і контролю за виконанням державного бюджету та голови Постійного комітету з економічних питань парламенту, координатор і члени Наукового комітету парламентського управління (Офісу) з питань бюджету можуть також усно надати зміст відповідних звітів.

Науковий комітет є частиною Офісу. Він складається з координатора та чотирьох членів і дає свій висновок щодо питань, доведених до його відома в письмовій формі президентом парламенту або координатором Офісу, або парламентськими комітетами, зазначеними вище, а також затверджує квартальні та річні звіти про дотримання фіскальних цілей, про що йшлося вище.

Офіс співпрацює з національними або міжнародними парламентськими установами чи державними органами в питаннях своєї компетенції з метою, серед іншого, організації конференцій, розробки спільних дослідницьких програм, написання та публікації досліджень. Будь-які витрати, пов'язані зі згаданою співпрацею, понад суму, вже передбачену в бюджеті парламенту для Офісу, підлягають попередньому затвердженню головою парламенту. Міністерство фінансів та інші міністерства, а також органи ширшого державного сектору надають держбюджетній службі інформацію, необхідну для виконання її роботи.

2. СТРУКТУРА ТА ПЕРСОНАЛ ОФІСУ

Офіс складається з таких організаційних підрозділів:

- a)** відділу фіскального аналізу;
- b)** відділу макроекономічного аналізу;
- c)** відділу інституційного аналізу;
- d)** відділу аналізу соціальної політики;
- e)** адміністративного секретаріату;
- f)** прес-служби (ст. 5 Регламенту).

Офіс незалежний від уряду, політичних партій та інших груп інтересів, тому не є партійним. Ця незалежність гарантується засобом відбору науковців, які працюють в Офісі. Зокрема, голова Офісу (координатор) призначається рішенням регламентного комітету парламенту за пропозицією голови парламенту та після публічного оголошення конкурсу.

Потім координатор Офісу оголошує публічний конкурс на заміщення посад Наукового комітету, оцінює кваліфікацію тих, хто висловив зацікавленість, і дає рекомендацію Спеціальному комітету з державних рахунків і загального балансу та контролю за виконанням державного бюджету, щоб провести остаточний відбір, якщо список прийнятних кандидатів за кількістю щонайменше вдвічі перевищує кількість вакансій у Науковому комітеті.

Працівники Офісу – особи, що мають визнану репутацію та наукову підготовку або професійний досвід у релевантній сфері (ст. 4 Регламенту).

Для роботи та обслуговування парламентського управління (Офісу) з питань бюджету передбачено:

- дві постійні посади адміністративного персоналу (із освітою, необхідною для державного службовця; дипломом спеціаліста з адміністрування, бухгалтерського обліку чи фінансових послуг, диплома про середню освіту, іншого еквівалентного документа);
- одну посаду менеджера прес-служби (на основі приватноправового договору) із не менше 10 роками відповідного професійного досвіду;
- вісім посад наукових спеціалістів за приватноправовим трудовим договором на невизначений термін, із необхідною кваліфікацією у сфері економетрики, державних фінансів, макроекономічного аналізу, прикладної статистики, фінансового обліку, адміністрування. Відмінне знання англійської або французької є необхідною кваліфікацією;
- чотири посади спеціальних партнерів (на основі приватноправового договору) з ідентичною кваліфікацією (ст. 9 Регламенту).

Іншим параметром, який посилює незалежність Офісу, є строк повноважень усіх його працівників, який становить п'ять років і, отже, перевищує термін повноважень уряду та виборчий цикл. Однак відсутність законодавчої норми щодо обмеження повної заміни членів, повноваження яких закінчуються, дозволяє відповідним депутатським об'єднанням впливати на склад Офісу. Термін повноважень може бути продовжений один раз.

5. ГРУЗІЯ

1. НАЗВА БЮДЖЕТНОГО ОФІСУ (ЙОГО АНАЛОГ), ЗАВДАННЯ ТА ФУНКЦІЇ

Бюджетне управління парламенту Грузії є незалежною фіскальною установою в системі парламенту, головною метою якого є посилення парламентського нагляду за управлінням державними фінансами та, відповідно, фіскальною стабільністю в

середньостроковій/довгостроковій перспективі через незалежний та неупереджений аналіз, дослідження та оцінку фіскальної політики виконавчої влади.

Бюджетне управління парламенту Грузії має довгу історію існування, будучи заснованим у 1997 році, та із 2005 року підпорядковується Комітету з фінансів і бюджету парламенту Грузії. Для Бюджетного управління 2014 рік – це рік реформування, змін і викликів, адже було зроблено кроки щодо вдосконалення законодавчої бази, що регулює діяльність Бюджетного управління та приведення його діяльності у відповідність до передового світового досвіду.

Зі змінами, внесеними у 2014 році, нормативно-правова база Бюджетного управління значно наблизилась до основних принципів, задекларованих Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) для незалежних фіскальних установ: управління було створено як самостійний структурний підрозділ, було визначено гарантії незалежності і змінено організаційну структуру. Після поточних змін Бюджетне управління парламенту підзвітне лише Наглядній раді, очолюваній головою парламенту Грузії, що забезпечує гарантії незалежності та об'єктивності його діяльності.

Відповідно до ст. 2 Положення про Бюджетне управління, його основними функціями є:

- надання аналітичної інформації з окремих питань у формі висновків, звітів, оглядів, наукових публікацій та ін. щодо основних фіскальних, макроекономічних показників та державних фінансів, поточних релевантних тенденцій, здійснення незалежної оцінки обґрунтованості макроекономічних прогнозів на коротко/середньостроковий період – для парламенту Грузії, парламентських комітетів, фракцій, незалежних депутатів, апарату управління фінансами, бюджетом, макроекономікою та державними фінансами;
- надання висновків щодо оцінки фінансового впливу поданих законопроектів та підготовки додаткової інформації – у порядку законодавчої ініціативи для парламенту Грузії;

Бюджетне управління не здійснює видачу бюджетних, податкових, грошових та державних, пов'язаних із визначенням політики нагляду за коштами, рекомендацій. Висновки, звіти, рецензії, підготовлені бюджетним управлінням, публікації досліджень є публічними.

До інших повноважень Бюджетного управління належать:

- періодичний перегляд стану планування бюджету та виконання бюджету, змін, які будуть внесені до закону про бюджет, а також основних тенденцій системи управління фінансами державного сектору;
- аналіз відповідності фіскальної політики встановленим на законодавчому рівні фіскальним обмеженням та курсу середньострокової фіскальної стійкості.
- підготовка досліджень з окремих питань фіскальної політики та функціонування системи управління фінансами державного сектору;
- оцінка обґрунтованості офіційних макроекономічних прогнозних показників, які використовуються як основа бюджетних агрегатів у процесі бюджетного планування, а також складання незалежних макроекономічних прогнозів на коротко- та середньостроковий періоди;
- підготовка досліджень з окремих питань макроекономічного середовища;
- перевірка інформації, поданої у формі фінансового обґрунтування, у пояснювальній картці законопроектів, поданих із законодавчою ініціативою, за заздалегідь визначеними та загальнодоступними критеріями та підготовка відповідних висновків;
- враховуючи наявні часові та людські ресурси та в межах дискреційних повноважень, за погодженням із запитувачем, перед розробкою законопроекту, у процесі розробки та під час обговорення, надання відповідних фінансових розрахунків депутатам парламенту;

- у разі потреби та з урахуванням наявного часу та людських ресурсів сприяння процесу оцінки наслідків регулювання відповідних ініціатив.

Відповідно до ст. 148 Регламенту парламенту Грузії, до законопроекту, поданого на пленарне засідання парламенту, додається інформація Організаційного департаменту Апарату парламенту, висновки Юридичного департаменту Апарату парламенту та Бюджетного управління парламенту. Бюджетне управління парламенту готує висновки з питань впливу законопроекту на доходну частину бюджету, видаткову частину бюджету та нові фінансові зобов'язання держави.

2. СТРУКТУРА ТА ПЕРСОНАЛ ОФІСУ

Бюджетне управління очолює начальник Бюджетного управління, який за поданням голови комітету (за наявності відповідного професійного та/або академічного досвіду) призначається на посаду строком на 5 років. Одна й та сама особа може бути призначена на посаду начальника бюджетної установи поспіль лише двічі.

Начальник Бюджетного управління керує діяльністю бюджетної установи, структурних підрозділів, контролює виконання бюджету, відповідає за належне виконання своїх повноважень перед Наглядною радою Бюджетного управління; підписує офіційні документи, що належать до компетенції Бюджетного управління; розподіляє службову кореспонденцію працівникам Бюджетної установи та забезпечує контроль за відповідями на неї; розподіляє функції між працівниками бюджетної установи.

Начальник Бюджетного управління упродовж 3 місяців з моменту призначення на посаду готує кошторис канцелярії та середньострокову стратегію розвитку на рік.

Начальник Бюджетного управління уповноважений запитувати інформацію та документацію, відповідно до правил, встановлених законодавством Грузії. Зі свого боку, він/вона забезпечує ініціативно та в межах своєї компетенції своєчасне опрацювання та надання публічної інформації для оприлюднення; виконує інші завдання, покладені на нього законодавством Грузії.

Відповідно до ст.ст. 4–5 Положення про Бюджетне управління, у разі відсутності начальника Бюджетного управління його обов'язки виконує, на підставі розпорядження голови парламенту, начальник одного зі структурних підрозділів Апарату парламенту. Начальник Бюджетного управління та структурних підрозділів Бюджетного управління, керівники, начальники управлінь входять до складу апарату парламенту та є службовими особами.

Працівники Бюджетного управління є державними службовцями, які здійснюють повноваження відповідно до законодавства Грузії, Положення про парламентський апарат та Положення про Бюджетне управління і виконують обов'язки, покладені на них положенням та посадовими інструкціями. Працівники Бюджетного управління (окрім Начальника Бюджетного управління) підпорядковані Закону «Про державну службу» (ст. 6 Положення про Бюджетне управління).

Структурними підрозділами Бюджетного управління (ст.ст. 6–11 Положення про Бюджетне управління) є:

- a) відділ бюджетного аналізу;
- b) відділ макроекономічного аналізу та податкової політики;
- c) відділ оцінки фінансових результатів і сприяння законотворчому процесу.

Функціями відділу бюджетного аналізу є:

- a) розробка Проекту закону Грузії про державний бюджет і підготовка рецензій на додані документи;

- b) підготовка пропозицій щодо внесення змін до Закону Грузії про державний бюджет;
- c) періодичне опублікування результатів процесу виконання державного бюджету та підготовка (місячного/квартального (прогресуючого)/річного) дайджесту;
- d) підготовка огляду виконання бюджетів самоврядних одиниць – Автономної Республіки Абхазії і Аджарії;
- e) підготовка досліджень з питань, пов'язаних із фіскальною політикою та управлінням державними фінансами;
- f) подання висновків до комітету з питань фінансів та бюджету Парламенту.

Функції Департаменту макроекономічного аналізу та податкової політики:

- a) аналіз/оцінка прогнозів макроекономіки, які використовуються як основа бюджетних агрегатів;
- b) підготовка незалежних макрофіскальних прогнозів на короткостроковий/середньостроковий період;
- c) аналіз факторів, дослідження взаємозв'язку між макроекономічними показниками поточного макроекономічного стану країни та його детермінант;
- d) періодичне видання основних тенденцій макроекономічного середовища, підготовка відповідного (місячного/квартального/річного) аналітичного звіту;
- e) підготовка досліджень з проблем, пов'язаних з макроекономічним середовищем/податковою політикою.

Функції Відділу оцінки фінансових результатів та сприяння законотворчому процесу:

- a) у порядку законодавчої ініціативи для парламенту Грузії – розгляд та відповідна оцінка фінансового впливу поданих законопроектів, підготовка висновків;
- b) надання розрахунків протягом 4 тижнів з моменту подання відповідного запиту членів парламенту Грузії в процесі розробки закону, депутатських фракцій та парламентських комітетів відповідних фінансових органів (даний термін може бути продовженим на основі договору);
- c) підготовка досліджень із фінансових питань, а також питань, передбачених окремими законопроектами про економічний вплив, а також сприяння законодавчому процесу шляхом підготовки досліджень із суміжних питань;
- d) підготовка додаткової інформації з супутніх питань – для органу парламенту Грузії, якщо необхідно, із фінансовим обґрунтуванням поданого ініціативного законопроекту.

Функції Наглядової ради Бюджетного управління – координація Бюджетного управління. Персональний склад Наглядової ради Бюджетного управління визначається відповідно до пункту 5 статті 217 Регламенту Парламенту Грузії.

Наглядова рада Бюджетного управління збирається на засідання не рідше одного разу на рік. Водночас можливим є скликання позачергового засідання Наглядової ради Бюджетного управління, яке призначається головою Наглядової ради на вимогу її члена.

Діяльність Бюджетного управління щорічно оцінюється Наглядовою радою, яка уповноважена заслуховувати експертні оцінки звітів Бюджетного управління за

конкретними питаннями проведеного аналізу; затверджувати річний звіт про діяльність Бюджетного управління, річний план діяльності Бюджетного управління, середньострокову стратегію розвитку Бюджетного управління на наступні 3 роки.

3. ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ ЩОДО ДІЯЛЬНОСТІ ОФІСУ

Взаємодія із іншими органами парламенту. Відповідно до ст. 3 Положення про Бюджетне управління, Комітет з фінансів і бюджету Парламенту Грузії двічі на рік, протягом 10 днів після закінчення весняної та осінньої сесії подає письмову інформацію на відповідну сесію Бюджетного управління про проведені за відповідний період заходи; а також контролює дотримання трудової дисципліни працівниками Бюджетної служби, вживає заходів для поліпшення охорони праці та умов праці працівників.

Інші функції у законодавчому процесі. Бюджетне управління Парламенту перевіряє відповідність законопроектів до фінансових вимог, передбачених п.п. б ст. 145 Регламенту. Якщо поданий законопроект не відповідає наведеним вимогам, Бюро Парламенту є правомочним на підставі мотивованих висновків Бюджетного офісу Парламенту повернути законопроект ініціатору на доопрацювання. Бюджетний офіс Парламенту уповноважений у період від початку процедури розгляду законопроекту до першого читання подати додаткову інформацію з питань, наведених у п.п. б ст. 145 Регламенту (ст. 147 Регламенту Парламенту).

Партнерська допомога . Станом на написання дослідження партнерськими організаціями Бюджетного управління є Ініціатива демократичного врядування (GCI) Грузії, Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ), Проєкт підтримки політики реформи державних фінансів ЄС (PFPR).

6. АВСТРІЯ

1. НАЗВА БЮДЖЕТНОГО ОФІСУ (ЙОГО АНАЛОГ), ЗАВДАННЯ ТА ФУНКЦІЇ

Бюджетний офіс (нім. Budgetdienst) у парламенті Австрії був створений у 2012 році як підрозділ парламентської адміністрації у складі Департаменту юридичних, законодавчих і дослідницьких послуг, щоб надавати незалежний від уряду та об'єктивний аналіз і підтримувати Парламент, зокрема Бюджетний комітет, у бюджетних питаннях, а також зменшити інформаційну розбалансованість між урядом та парламентом.

Створення бюджетного офісу відбулося на основі наступних принципів:

- Працювати незалежно та забезпечувати якісну експертизу;
- Надавати аналіз усім політичним партіям;
- Забезпечувати прозорість.

Офіс виконує свої завдання з дотриманням принципів неупередженості, рівновіддаленості від усіх парламентських груп і прозорості. Усі аналітичні матеріали та відповіді на запити публікуються на сайті парламенту. Бюджетний офіс має погоджений головою такого офісу та відповідальними за питання бюджету представниками парламентських фракцій каталог продуктів і послуг.

Бюджетний офіс виконує такі завдання:

- Підтримка парламенту в бюджетному процесі, консультаціях та ухваленні бюджетних законів, а також у здійсненні бюджетного нагляду;
- Підтримка бюджетного комітету у формі письмової експертизи, аналізу та коротких досліджень з бюджетних питань;
- Підготовка (коротких) досліджень на запит членів бюджетного комітету;

- Підтримка інших парламентських комітетів щодо оцінки впливу нового законодавства;
- Консультування парламенту з питань складання бюджету ефективності та ефективної рівності жінок і чоловіків (гендерне бюджетування);
- Участь голови бюджетного офісу в усіх засіданнях бюджетного комітету;
- Участь в усіх засіданнях Фіскальної ради та Ради з питань ефективності з правом дорадчого голосу;
- Публікація усіх результатів на домашній сторінці парламенту.

Також 2021 року нижня палата парламенту Австрії, Національна рада, розглянула питання про розширення напрямків роботи бюджетного офісу, включивши питання дотримання національного бюджету викидів парникових газів для забезпечення кліматичної нейтральності до 2040 року.

2. СТРУКТУРА ТА ПЕРСОНАЛ ОФІСУ

Згідно з заявою Бюджетного комітету парламенту Австрії, бюджетний офіс складається з 8 осіб:

6 науковців-економістів і 2 асистенти. Працівники бюджетного офісу зобов'язані мати освіту з економіки, фінансів або права. На веб-сторінці бюджетного офісу міститься інформація про поточний склад бюджетного офісу, зазначено експертизу кожного працівника, відповідні контакти та їхня коротка біографія.

Керівник бюджетного офісу призначається після заслуховування та консультацій зі спікерами з питань бюджету представників парламентських фракцій. Порядок відбору працівників бюджетного офісу передбачає відкритий конкурс.

7. АВСТРАЛІЯ

1. НАЗВА БЮДЖЕТНОГО ОФІСУ (ЙОГО АНАЛОГ), ЗАВДАННЯ ТА ФУНКЦІЇ

Бюджетний офіс парламенту Австралії (англ. Parliamentary Budget Office) здійснює інформування парламенту шляхом надання незалежного та неупередженого аналізу бюджетного циклу, фіскальної політики та фінансових наслідків законодавчих пропозицій, і «збагачує австралійську демократію через незалежний бюджетний і фіскальний аналіз». Його було створено урядом прем'єр-міністерки Гілард у 2012 році (Parliamentary Service Act 1999 (Section 64B)).

Бюджетний офіс виконує такі завдання:

- надання відповідей на запити сенаторів і членів парламенту щодо оцінки витрат на реалізацію законодавчих пропозицій або аналізу питань, пов'язаних з бюджетом;
- публікація звіту після кожних виборів, який забезпечує прозорість щодо фіскального впливу передвиборчих зобов'язань основних партій, а також малих партій і незалежних партій, які вирішили бути включеними до звіту;
- проведення та публікація досліджень, що сприяють кращому розумінню громадськістю параметрів бюджету та фіскальної політики.

2. СТРУКТУРА ТА ПЕРСОНАЛ ОФІСУ

Бюджетний офіс приблизно складається з 45 співробітників разом із керівником. При офісі також діє група експертів-радників.

Керівник Офісу визначає стратегічний напрямок діяльності офісу та відповідає за керівництво діяльністю бюджетного офісу у виконанні трьох основних завдань, зазначених раніше. Керівник бюджетного офісу є незалежною посадовою особою австралійського парламенту і не підпорядковується жодним вказівкам при виконанні своїх функцій.

Керівник бюджетного офісу підзвітний головам парламенту (голови Сенату і спікеру Палати представників) за управління офісом, а також парламенту за виконання своїх функцій.

Аналітики бюджетного офісу мають сильні навички кількісного аналізу та великий досвід в аналізі економічної, фінансової та фіскальної політики. Персонал використовується на гнучкій основі відповідно до оперативних потреб. Річний бюджет бюджетного офісу становить близько 7 мільйонів доларів США, при цьому ще три роки виділяється додаткове фінансування, щоб допомогти задовольнити потреби, пов'язані із загальними виборами.

